

Associate degree-
opleiding
Pastoraal Werk
Christelijke Hogeschool Ede

7 mei 2018

NVAO beperkte Toets nieuwe opleiding

Adviesrapport

Inhoud

1	Samenvattend advies	3
2	Introductie	5
	2.1 Werkwijze panel	5
	2.2 Leeswijzer	6
3	Beschrijving van de opleiding	7
	3.1 Algemeen	7
	3.2 Profiel instelling	7
	3.3 Profiel opleiding	7
4	Opleidingsbeoordeling	9
	4.1 Standaard 1: Beoogde leerresultaten	9
	4.2 Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	11
	4.3 Standaard 3: Toetsing	16
	4.4 Algemene conclusie over de kwaliteit van de opleiding	18
	4.5 Aanbevelingen	18
5	Overzicht oordelen	20
	Bijlage 1: Samenstelling panel	21
	Bijlage 2: Programma locatiebezoek	22
	Bijlage 3: Overzicht van bestudeerde documenten	24
	Bijlage 4: Lijst met afkortingen	25

1 Samenvattend advies

De Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) ontving op 30 november 2017 een aanvraag voor een Toets Nieuwe Opleiding (TNO) voor de opleiding Associate-degree opleiding Pastoraal Werk van de Christelijke Hogeschool Ede. NVAO heeft daarop een panel van experts gevraagd om alle aangeleverde informatie te bestuderen, het programma met de afgevaardigden van de instelling en opleiding tijdens een locatiebezoek te bespreken en een concluderend oordeel uit te spreken over de kwaliteit van de nieuwe opleiding.

De nieuwe Associate degree-opleiding Pastoraal Werk (Ad-PW) is een tweejarige deeltijd-opleiding, waarbij studenten in twee jaar een erkend diploma kunnen behalen. Studenten hebben daarna de mogelijkheid om door te stromen naar de bachelor Godsdienst Pastoraal Werk (GPW). De eindkwalificaties van de Ad-PW komen inhoudelijk overeen met die van de bacheloropleiding Godsdienst Pastoraal Werk, maar verschillen in niveau.

Het panel heeft geconstateerd dat de vraag naar pastoraal werkers op Ad-niveau realiteit is. De eindkwalificaties van de opleiding sluiten aan bij de wensen van (en zijn afgestemd met) het beroepenveld. Het panel oordeelt dat de leeruitkomsten en kerntaken van de opleiding Ad-niveau betreffen, maar dat ze wel relatief moeilijk zijn beschreven. Er is een grote wederzijdse betrokkenheid met meerdere kerkelijke organisaties om de opleiding tot een succes te maken; deze partijen willen ook bijdragen aan de instroom in de opleiding. Hoewel het panel deze betrokkenheid waardeert, adviseert het de opleiding om te blijven onderzoeken hoe de potentie van andere maatschappelijke sectoren/organisaties (al dan niet kerkelijk gebonden) kan worden ontsloten om de instroom ook op lange termijn te garanderen.

De opleiding richt zich op werkenden met een mbo-4-, havo- of vwo-vooropleiding, met enkele jaren ervaring (als vrijwilliger) in het religieuze, levensbeschouwelijke en/of sociaal-agogische domein. De opleiding sluit daarbij aan op mensen met werkervaring in verschillende rollen in het domein, variërend van kerkelijk werk, diaconaat, jeugdwerk, vormingswerk en levensbeschouwelijke begeleiding. Omdat het instroomprofiel van de opleiding zich richt op een relatief specifieke doelgroep, adviseert het panel om de toegankelijkheid van de opleiding te blijven waarborgen voor studenten met een niet-verwante opleiding en geen of geringe werkervaring.

Het programma dat de student Ad-PW in twee jaar volgt, bestaat uit vier modules van 30 EC. Om het onderwijs zo flexibel mogelijk in te richten, zijn de eindkwalificaties vertaald naar leeruitkomsten. Deze leeruitkomsten leggen vast wat een student moet weten, begrijpen en kunnen. Student en opleidingen stellen samen vast hoe de opleiding deze leeruitkomsten bereikt. Het panel is van mening dat het curriculum voldoende samenhang heeft, onder meer met de aanwezigheid van een theologische- en een sociaal-agogisch leerlijn. Wel is het panel van mening dat het niveau van de kennisbasis en de (Engelstalige) literatuur in de theologische lijn ambitieus is. Het panel begrijpt de behoefte aan een stevige kennisbasis, maar vraagt zich wel af in hoeverre het gewenste kennisniveau haalbaar is voor instromende studenten met een niet-verwante vooropleiding en/of werkervaring.

De studenten krijgen het onderwijs aangeboden in de vorm van blended learning: een combinatie van contactonderwijs, werkplekleren en online onderwijs. In het onderwijs van de opleiding hebben de trajectbegeleider en de praktijkbegeleider vanuit de werkplek een centrale rol. De trajectbegeleider begeleidt de student in principe gedurende haar/zijn gehele studie.

Het panel is van oordeel dat het nieuwe deeltijdconcept studenten voldoende houvast biedt om de opleiding met succes af te ronden.

De Ad-PW neemt deel aan het experiment leeruitkomsten. Dat houdt onder andere in dat er leerwegaafhankelijk getoetst wordt, waarbij wordt gekeken of een student de leeruitkomsten heeft behaald onafhankelijk van de manier waarop de student daartoe komt. Het panel heeft het toetsprogramma en een aantal voorbeeldtoetsen bekeken. Daaruit leidt het panel af dat er voldoende variatie in toetsvormen is. Verder stelt het panel vast dat de toetsen valide zijn en aansluiten bij de leeruitkomsten. De kwaliteit van de toetsing is tevens voldoende geborgd, waarbij een duidelijke rol is weggelegd voor de examencommissie. Het panel constateert dat de examencommissie deze taken serieus neemt.

De docenten van de Ad-PW zijn veelal afkomstig uit het beroepenveld, waarbij de overgrote meerderheid minimaal op masterniveau is opgeleid. Het panel heeft met genoegen kennisgemaakt met het docententeam en is onder de indruk van het enthousiasme, de deskundigheid, de open communicatie en vernieuwingsgezindheid van dit team. In het docententeam vindt veel professionalisering plaats. Het panel stelt vast dat de opleiding functioneert als lerende organisatie, waarbij een positieve kwaliteitscultuur heerst ('practice what you preach'). Het panel is dan ook van mening dat de ontwikkeling en verzorging van de opleiding in goede handen is bij deze docenten.

Samenvattend komt het panel tot een eindoordeel **positief** ten aanzien van de kwaliteit van de nieuwe Associate-degree Pastoraal Werk van de Christelijke Hogeschool Ede en adviseert de NVAO om overeenkomstig te besluiten.

Den Haag, 7 mei 2018

Namens het panel ter beoordeling van de beperkte Toets nieuwe associate degree-opleiding Pastoraal Werk van de Christelijke Hogeschool Ede,

E. Halsberghe
(voorzitter)

J. Hiemstra MSc.
(secretaris)

2 Introductie

2.1 Werkwijze panel

De Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) ontving op 30 november 2017 een aanvraag voor een Toets Nieuwe Opleiding (TNO) voor de Associate degree Pastoraal Werk van de Christelijke Hogeschool Ede. Het succesvol doorlopen van een TNO procedure is een voorwaarde om als opleiding door de NVAO te worden erkend. Met het keurmerk van de NVAO mogen opleidingen de bij de opleiding behorende wettelijk beschermde getuigschriften of diploma's afgeven.

De procedure voor een nieuwe opleiding is iets anders dan de procedure die wordt gevolgd voor opleidingen die al zijn geaccrediteerd. Een TNO is in feite een planbeoordeling. Na de erkenning van de nieuwe opleiding zal de opleiding vallen onder de reguliere accreditatieprocedure.

Om de nieuwe opleiding te beoordelen, heeft de NVAO een panel van experts vastgesteld met de volgende samenstelling:

Voorzitter:

- E. (Eric) Halsberghe, voormalig directeur van de KATHO.

Leden:

- C.M. (Marco) de Vos, (interim)voorganger en (gast)docent binnen theologisch onderwijs in diverse organisaties;
- E. (Erik) de Jongh, Assistant Professor of Spirituality and Leadership, Coordinator of Spiritual Care en docent binnen de wo-master Theology & Religious Studies aan de VU Amsterdam;
- K.J. (Kees-Jan) Mol, student aan de deeltijdopleiding Technische Bedrijfskunde van HZ University of Applied Sciences (student-lid).

Het panel werd bijgestaan door Maya de Waal, beleidsmedewerker NVAO, als procescoördinator en door Jacob Hiemstra, eigenaar van Hiemstra Opleidingskundig Advies, als secretaris.

Bij de toetsing heeft het panel het Beoordelingskader voor de beperkte Toets nieuwe opleiding van de NVAO (Stcrt. 2016, nr. 69458) in acht genomen. Het panel heeft zich aan de hand van de door de opleiding verstrekte documenten op de beoordeling voorbereid. Op 21 maart 2018 is het panel bij elkaar geweest. Tijdens deze bijeenkomst zijn de eerste bevindingen van het panel besproken en nadere vragen geformuleerd voor het locatiebezoek.

Op 22 maart 2018 heeft het panel een locatiebezoek afgelegd. Tijdens dit bezoek is het panel in verschillende gespreksrondes van nadere informatie voorzien en zijn de vraagpunten aan de orde gesteld en ter discussie gebracht. Het programma van het locatiebezoek is toegevoegd in bijlage 2. Na afloop van de gesprekken heeft het panel het geheel van bevindingen en overwegingen onderling besproken en vertaald naar voorlopige conclusies. Aan het eind van het bezoek heeft de panelvoorzitter die conclusies mondeling teruggekoppeld naar de opleiding. Op basis van de bevindingen, overwegingen en conclusies heeft de secretaris een conceptadvies opgesteld dat aan de panelleden is voorgelegd. Vervolgens heeft het panel dit concept van commentaar voorzien, waarna het conceptrapport is vastgesteld door de

voorzitter. Het adviesrapport is op 30 april 2018 aan de opleiding voorgelegd ter controle op feitelijke onjuistheden. De opleiding heeft op 7 mei 2018 gereageerd op het adviesrapport. Dit heeft geleid tot enkele correcties, waarna het definitieve rapport is vastgesteld door de voorzitter. Het panel heeft dit advies in volledige onafhankelijkheid opgesteld en op 7 mei 2018 aan de NVAO aangeboden.

2.2 Leeswijzer

Het eerste hoofdstuk van dit rapport is het samenvattend advies en het huidige hoofdstuk is de introductie. Het derde hoofdstuk geeft een omschrijving van het programma waaronder de positionering van de opleiding binnen de instelling en binnen het hoger onderwijsbestel in Nederland. Het panel geeft zijn bevindingen, overwegingen en conclusies weer in hoofdstuk 4 aan de hand van de onderwerpen en standaarden uit het relevante kader.

De bevindingen zijn de feiten zoals waargenomen door het panel in de aangeleverde documentatie en gedurende het locatiebezoek. De overwegingen bevatten de oordelen, meningen en zienswijzen van het panel en de mate waarop deze effect hebben op het uiteindelijke oordeel van het panel op de standaard. Op basis van de overwegingen wordt ook een algemeen eindoordeel uitgesproken. Tot slot wordt in een tabel schematisch weergegeven wat de oordelen zijn per standaard.

3 Beschrijving van de opleiding

3.1 Algemeen

Instelling:	Christelijke Hogeschool Ede
Opleiding:	associate degree Pastoraal Werk
Variant:	deeltijd
Graad:	Associate degree
Locatie:	Ede
Studieomvang (EC):	120
CROHO-onderdeel:	Gedrag & Maatschappij

3.2 Profiel instelling

De Christelijke Hogeschool Ede (CHE) is volgens de eigen website een hogeschool die geworteld is in de protestants-christelijke traditie. Dat komt tot uiting in de omgangsvormen, de visie op opleiden en de opleidingen zelf. Meer concreet leidt dat tot aandacht voor de maatschappelijke rol en verantwoordelijkheid van de studenten en tot aandacht voor levensbeschouwelijke thema's, morele dilemma's en zingevingsvragen. De docenten zijn christen en belichten onderwerpen vanuit een christelijke visie.

De CHE is opgericht in 1954 en komt voort uit de Christelijke kweekschool op de Veluwe; de hbo-opleiding Leraar Basisonderwijs maakt nog steeds deel uit van de portfolio. In 1994 fuseerde de hogeschool met De Vijverberg, waarbij de huidige naam werd aangenomen. In 1995 kwam de Evangelische School voor Journalistiek vanuit Amersfoort erbij, in 2004 gevolgd door de Evangelische Theologische Hogeschool uit Veenendaal.

De CHE heeft haar onderwijs volgens het aanvraagdossier georganiseerd in drie domeinen: het domein Theologie, Welzijn en Zorg, het domein Media & Organisatie en het domein Educatie. Binnen deze domeinen biedt de CHE negen bacheloropleidingen, twee masteropleidingen en één Ad-opleiding aan. Voor vijf nieuwe Ad-opleidingen lopen aanvragen. Naast Pastoraal werk zijn dat ICT Service Management, Ondernemen, Ondernemend in de Zorg en Pedagogisch Educatief medewerker.

Het onderzoek binnen de hogeschool is ondergebracht in zeven lectoraten met elk een lector en een kenniskring. De CHE heeft in 2015 haar onderzoeksprogramma *Bakens van hoop* vastgesteld. Hierin wordt het gezamenlijke onderzoeksprogramma van de lectoraten van de CHE gepresenteerd.

3.3 Profiel opleiding

Met de nieuwe Ad-opleiding Pastoraal Werk (verder: Ad-PW) van de Christelijke Hogeschool Ede wil de hogeschool werkenden in twee jaar tijd opleiden tot pastoraal werker op EQF-5 niveau. De studenten kunnen in twee jaar een erkend diploma behalen met de optie door te stromen naar de bachelor Godsdienst Pastoraal Werk (verder: GPW).

De opleiding richt zich op werkenden met een mbo-4-, havo- of vwo-vooropleiding, met enkele jaren ervaring (als vrijwilliger) in het religieuze, levensbeschouwelijke en/of sociaal-ago-

gische domein. De opleiding richt zich op verschillende rollen in een breed werkveld, variërend van kerkelijk werk, diaconaat, jeugdwerk, vormingswerk en levensbeschouwelijke begeleiding.

Een pastoraal werker op Ad-niveau is in staat om als eerstelijnswerker in teamverband mensen te ondersteunen in het omgaan met religieuze en levensbeschouwelijke vragen. De Ad-er is hermeneutisch competent en kan het eigen handelen ethisch en theologisch duiden. De Ad-er is bij uitstek de professional die als verbinder uitvoerend present is bij zingevingsvraagstukken in een innoverende netwerksamenleving. Belangrijke kenmerken van de Ad-er is dat hij/zij in staat is te reflecteren en verbindingen kan leggen tussen traditie en bronnen enerzijds en levens- en zingevingsvragen van mensen anderzijds. Dit laatste maken studenten zich eigen door het ontwikkelen van de hermeneutische competentie. Gedurende de gehele opleiding gebeurt het ontwikkelen van deze competentie in de context van de werkomgeving van de pastoraal werker.

Het programma dat de student Ad-PW in twee jaar volgt, bestaat uit vier modules van 30 EC. Het programma sluit aan op de bachelor Godsdienst Pastoraal Werk binnen de CHE. De studenten krijgen het onderwijs aangeboden in de vorm van blended learning: een combinatie van contactonderwijs, werkplekleren en online onderwijs. De Christelijke Hogeschool Ede sluit met de aanvraag aan bij de landelijke ontwikkelingen rondom een 'Leven Lang Leren'. De CHE neemt deel aan de pilots Flexibilisering van het ministerie van OCW. Deze pilot is gericht op de ontwikkeling van nieuw en flexibel deeltijdonderwijs voor werkenden. Binnen de pilots Flexibilisering neemt de Ad-PW deel aan het experiment leeruitkomsten, waarbij een vast onderwijsprogramma is losgelaten en student en opleiding individuele afspraken maken over hoe de student de leeruitkomsten gaat behalen.

De Ad-PW is uniek in Nederland: er worden geen vergelijkbare opleidingen aangeboden. Wel worden in Nederland ogenschijnlijk verwante opleidingen aangeboden, zoals de Ad Jeugdwerker (NTI) en de Ad Sociaal werk in de zorg (CHE en Hogeschool Windesheim).

4 Opleidingsbeoordeling

In dit hoofdstuk wordt de evaluatie door het panel van de standaarden omschreven. Bij elke standaard geeft het panel zijn bevindingen, overwegingen en oordeel weer. De beoordeling is gebaseerd op de standaarden en criteria zoals beschreven in het Beoordelingskader voor de beperkte Toets nieuwe opleiding van de NVAO (Stcrt. 2016, nr. 69458). De beoordeling komt tot stand op basis van een discussie met 'peers' over de inhoud en kwaliteit van de opleiding.

Over de standaarden geeft een visitatiepanel een gemotiveerd oordeel op een driepuntsschaal: voldoet, voldoet ten dele of voldoet niet. Vervolgens geeft het panel een gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding, ook op een driepuntsschaal: positief, positief onder voorwaarden, of negatief.

4.1 Standaard 1: Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Bevindingen

Eindkwalificaties en leeruitkomsten

De CHE werkt met een model waarin de beoogde leerresultaten zijn geformuleerd in zogenaamde kerntaken. Deze kerntaken zijn vervolgens vertaald in leeruitkomsten, die beschrijven wat een student wordt geacht te weten, te begrijpen en te kunnen na afronding van een leerperiode: "Een leeruitkomst is een betekenisvol geheel van kennis, inzicht en vaardigheden die zijn vereist om een bepaald aantal studiepunten te behalen." Werken met leeruitkomsten maakt het mogelijk om de opleiding flexibel in te richten. Dit stelt studenten eenvoudiger in staat om eerder verworven kennis en vaardigheden te laten waarden en erkennen. De opleiding sluit hiermee aan bij het experiment leeruitkomsten.

De kerntaken en leeruitkomsten van de Ad-PW zijn gedefinieerd op basis van het landelijke competentieprofiel van de bachelor GPW. Binnen het model met kerntaken en leeruitkomsten zijn de competenties integraal onderdeel van (c.q. verwoord in) de leeruitkomsten en bijbehorende indicatoren. Het bachelorprofiel kent tien kerntaken, waarvan de kerntaak 'Komen tot een visie en beleidsplan en leidinggeven aan het implementatieproces' niet tot het takenpakket van de Ad-er Pastoraal Werk behoort. De Ad-PW leidt daarom op tot negen kerntaken, verdeeld over de volgende drie taakgebieden:

1. bevorderen van religieus-sociaal/levensbeschouwelijk-sociaal functioneren van mensen, netwerken en (geloofs)gemeenschappen. Binnen dit taakgebied maakt de opleiding onderscheid in de kernopgaven 'leren', 'dienen' en 'zingeven';
2. het werken in en met diverse organisatorische verbanden;
3. professionalisering.

CHE hanteert dezelfde leeruitkomsten ook voor haar bacheloropleiding GPW. Het verschil is dat de studenten van de Ad-PW de leeruitkomsten op NLQF-5 niveau moeten behalen, in plaats van op NLQF-6 niveau. De formulering van de leeruitkomsten en indicatoren heeft volgens centrale CHE-richtlijnen plaatsgevonden. Hierbij zijn de handleiding van NLQF en de Europese Tuning Competenties leidend geweest.

De leeruitkomsten van de Ad-PW en de verwante bacheloropleiding zijn op elkaar afgestemd, zodat doorstroming na twee jaar mogelijk is (2+2 model). Dit laatste wordt toegejuicht door het werkveld. Uit het gesprek met het werkveld blijkt dat een deel van de doelgroep al een (geruime) tijd geleden een mbo-opleiding en/of hbo/wo-opleiding heeft afgerond. De Ad-PW biedt juist deze mensen de mogelijkheid om te wennen aan hbo-onderwijs, waarmee ze vervolgens in hun eigen tempo een eventueel bachelor-diploma kunnen halen.

De kerntaken zijn niet afgestemd in internationaal verband: in het buitenland zijn geen vergelijkbare geaccrediteerde opleidingen bekend. Voor de bachelor GPW is bij de ontwikkeling van de eigen set competenties wel gekeken naar de (internationale) Dublin-descriptoren. Indirect werken die dus ook door in de kerntaken en leeruitkomsten die de Ad-PW hanteert.

Het panel heeft met vertegenwoordigers van het werkveld gesproken over de vraag naar Ad-Pastoraal Werkers. Uit deze gesprekken blijkt dat de door de opleiding geschetste vraag naar Ad-ers realiteit is. Vertegenwoordigers van het werkveld geven daarbij aan dat er sprake is van een grote wederzijdse betrokkenheid met de CHE om de opleiding tot een succes te maken. Zij hebben laten weten hun medewerkers te zullen laten instromen in de nieuwe opleiding en hebben hiervoor intentieverklaringen afgesloten met de CHE.

Ook de leeruitkomsten van de opleiding zijn afgestemd met het werkveld: het Leger des Heils (de kerkelijke tak), Inspiratienetwerk 'TijdVoorActie', de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk en Vineyard. Ook zijn deze partijen betrokken bij de ontwikkeling van het onderwijs.

Pastoraal werk op Ad-niveau

De afgestudeerde Ad-er PW ondersteunt individuen, groepen, (geloofs)gemeenschappen of andere sociale verbanden in de samenlevingsdelen in het omgaan met religieuze, levensbeschouwelijke en existentiële vragen. Afgestudeerden zijn daarmee inzetbaar in verschillende rollen: welzijnswerker, zingevingsbegeleider, ondersteuner, coördinator of organisator. De pastoraal werker werkt veelal in wijkgerichte teams, parakerkelijke organisaties, diaconale platforms of samenwerkingsverbanden en zowel met individuen als met groepen. Ook kan hij/zij werkzaam zijn als (kerk)coach of begeleider van leerprocessen rond levensbeschouwelijke thema's bij (individuele of groepen) vrijwilligers, kinderen, jongeren, ouderen en gezinnen.

De Ad-PW richt zich op twee typen studenten:

- Professionals in bestaande beroepen (gerelateerd aan pastoraal werk), die zich verder willen ontwikkelen op het gebied van levensbeschouwelijke en zingevingsvraagstukken;
- Professionals (met minimaal een havo/vwo of mbo-4 diploma), die in een andere beroepspraktijk werkzaam zijn en zich willen *omscholen* tot pastoraal werker.

De vertegenwoordigers van het werkveld onderstrepen dat er veel behoefte is aan pastoraal werkers op de Ad-niveau. Ook de hierboven genoemde intentieverklaringen onderstrepen dit. De Ad-PW heeft daarnaast een belangrijke rol met het oog op de continuïteit van de instroom in de bacheloropleiding GPW. Deze bacheloropleiding kent landelijk gezien een dalende instroom, wat een bedreiging vormt voor de bestaande onderwijs- en onderwijsinfrastructuur in het domein. Dit is een knelpunt, temeer ook blijkt dat er vanuit de arbeidsmarkt nadrukkelijk vraag is naar theologen op hbo-niveau.

Overwegingen

Het panel is positief over het werken met leeruitkomsten, dat een flexibele onderwijsopzet mogelijk maakt. De flexibiliteit sluit goed aan bij de uitgangspunten van een Leven Lang Leren, die bij uitstek relevant zijn voor de (werkende) doelgroep van de Ad-PW. Het panel is van mening dat de CHE hiermee een goede keuze heeft gemaakt. Het panel waardeert de grote betrokkenheid van het werkveld bij de ontwikkeling en uitvoering van de opleiding, die cruciaal is om dat opleiding te laten slagen.

Het panel constateert dat de kerntaken van de Ad-PW op een transparante manier zijn afgeleid van het landelijk competentieprofiel van de bachelor GPW. Het panel plaatst daarentegen een kanttekening bij de omschrijving van de leeruitkomsten en kerntaken: tekstueel gezien lijkt het niveau van de Ad-opleiding relatief ambitieus.

Volgens het panel komt de sterk praktijkgerichte Ad-PW tegemoet aan een behoefte aan meer praktijkgerichte theologen op hbo-niveau. Ook heeft het panel gesproken over het eigen karakter van de opleiding en de verschillen met de bacheloropleiding GPW. Het panel constateert dat beide opleidingen dezelfde set leeruitkomsten hanteren, maar dat het niveau verschilt (NLQF-5 versus NLQF-6). Op basis van de gesprekken met de opleiding en het werkveld, concludeert het panel dan ook dat de leeruitkomsten en kerntaken daadwerkelijk Ad-niveau omvatten.

Conclusie: voldoet

4.2 Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Bevindingen

Programma

Het programma van de Ad-PW bestaat uit vier modules van 30 EC. Iedere module bestaat uit drie eenheden van 10 EC, die ieder staan voor één leeruitkomst. In lijn met het experiment leeruitkomsten kunnen studenten op verschillende manieren aantonen dat aan de leeruitkomsten voldaan is (zie Standaard 3). Iedere module kent zes tot acht contactdagen waarin studenten ervaringen kunnen uitwisselen en lessen volgen. Het overgrote deel van het leren vindt plaats in de praktijkleeromgeving. Het versnellen en vertragen van modules is mogelijk. Studenten die willen versnellen, kunnen ofwel via de online leeromgeving en de werkplek de leeruitkomsten behalen, ofwel twee modules gelijktijdig volgen. Voor deze studenten worden geen aparte contactdagen gepland.

Tabel 1. Overzicht modules Ad-PW

Module				EC
1	1.1 Beroep en persoon	1.2 Professioneel samenwerken	1.3 Basiskennis	30
2 leren	2.1 Leiding geven aan leren	2.2 Planmatig coachen	2.3 Basiskennis	30
3 dienen	3.1 Present in de samenleving	3.2 Respectvol communiceren	3.3 Basiskennis	30
4 zingeven	4.1 Begeleiding bij levensvragen	4.2 Vieringen leiden	4.3 Basiskennis	30

De eerste module (Professionele Identiteit) is gelijk voor alle studenten van CHE-opleidingen die deelnemen aan het experiment leeruitkomsten. In deze module staan drie vragen centraal: 'Wil ik dit beroep? Kan ik dit beroep? Begrijp ik dit beroep?' Studenten leren de verbinding te leggen tussen de eigen (christelijke) normen en waarden en de rol van professional. Deze vragen worden specifiek vanuit de Ad-PW gesteld. Er is aandacht voor inleidende basiskennis op het gebied van het Oude Testament, het Nieuwe Testament, Dogmatiek en Wereldreligies (in het bijzonder de Islam en het Jodendom). Deze basiskennis, die verdiepend terugkomt in de volgende modules, is afgeleid van de landelijke kennisbasis van de bacheloropleiding GPW. De kennisbasis van de Ad-PW omvat zowel sociaal-agogische, theologische en levensbeschouwelijke componenten.

Na de module Professionele identiteit zijn studenten vrij in het te volgen studiepadi, c.q. de volgorde van de overige modules. De modules betreffen drie taakgebieden, namelijk 'leren', 'dienen' en 'zingeven'. De module 'leren' richt zich op het trainen en vormen van vrijwilligers om zinvol en met overtuiging te participeren in de samenleving. In de module 'dienen' gaat het over sociale betrokkenheid, present zijn in een multiculturele samenleving en het behartigen van belangen voor een individu of groep ten aanzien van maatschappelijke vraagstukken. De module 'zingeven' focust op het begeleiden van een individu of groep op het gebied van zingevings- en levensbeschouwelijke vraagstukken. Bij elk van deze taakgebieden wordt aandacht besteed aan het ontwikkelen van de hermeneutische competentie (aansluiten bij de doelgroep en verbinding leggen met bronnen en traditie), het zijn van een reflectieve professional en het pionieren en werken in nieuwe en veranderende contexten.

Het curriculum van de opleiding bestaat uit een theologische lijn en een agogische lijn. De theologische lijn biedt kennis op het gebied van het Oude Testament, Nieuwe Testament, Dogmatiek en Wereldreligies. In de agogische lijn worden theorieën aangeleerd en toegepast op het gebied van samenwerken, coachen, respectvol communiceren en het leiden van vieringen. De leeruitkomsten zijn per module uitgewerkt in indicatoren, via zogenaamde modulekaarten en storyboards.¹ Hiermee is het voor studenten duidelijk wat ze moeten doen en waarom.

Het curriculum is afgeleid van het curriculum van de bacheloropleiding GPW van CHE. Dit laatste curriculum is in de afgelopen jaren ingrijpend gewijzigd. In de eerste twee jaar van de bachelor ligt de focus sterk op niveau 5; niveau 6 wordt (af)getoetst in de laatste twee jaar. Omdat hierna het curriculum van de Ad-PW (niveau 5) is ontwikkeld, biedt de Ad-opleiding een goede aansluiting met de bachelor (niveau 6). Ten opzichte van de bacheloropleiding heeft de Ad-PW een eigenstandig curriculum.

¹ In een storyboard beschrijft de opleiding de inhoud van de module, aan de hand van de leeruitkomsten, de uitwerking van de leeruitkomsten in opdrachten en het overzicht van de literatuur.

Hoewel dezelfde kenniscomponenten worden gehanteerd binnen de Ad-opleiding en de bacheloropleiding (jaar 1 en 2), zijn er verschillen op het niveau van oordeelsvorming en op het gebied van onderzoek(svaardigheden). Daarnaast richt de Ad-opleiding zich, meer nog dan de bacheloropleiding, op de praktische toepassing van de theorie.

Instream en doorstroom

De doelgroep van de Ad-PW bestaat uit professionals die toelaatbaar zijn op basis van een mbo-4 diploma (of havo/vwo), maar ook uit mensen met een (niet verwante) afgeronde opleiding in het hbo of wo. De studentenpopulatie bestaat waarschijnlijk uit twee groepen studenten ('opscholers' en 'bijscholers'): mensen mét en zonder theologische achtergrond. Vóór het begin van de opleiding kunnen studenten gebruik maken van een zelfscan, zodat ze kunnen zien in hoeverre de opleiding voor hen passend is.

Uit het gesprek met het werkveld blijkt dat zich onder de studentenpopulatie waarschijnlijk ook professionals bevinden die (na lange tijd) op latere leeftijd (weer) gaan studeren. Uit het gesprek met docenten blijkt dat de opleiding hiermee rekening houdt in het curriculum, door veel ruimte te creëren voor studiebegeleiding, extra contactdagen en het aanleren van studievaardigheden (met name in module 1). Het werkveld is positief over de opzet en duur van de Ad-PW: het is voor werkenden praktisch en motiverend om een diploma te halen voor de tweejarige Ad-opleiding, waarbij het vervolgens mogelijk is om door te stromen naar de bachelor.

Om te kunnen deelnemen aan de opleiding is een relevante praktijkleeromgeving vereist. Studenten uit een andere beroepspraktijk kunnen dus instromen, mits ze een relevante praktijkleeromgeving vinden. De opleiding heeft aangegeven studenten te ondersteunen bij het vinden van een geschikte praktijkleeromgeving.

Onderwijsleeromgeving

In lijn met de gerichtheid op flexibiliteit van de opleiding, is het onderwijs bij de Ad PW 'blended' ingericht aan de hand van een nieuw deeltijd-concept: per module wordt een mix van praktijkleren, contactonderwijs, zelfstandig leren en online opdrachten / leertaken aangeboden. Elke student dient te beschikken over een relevante praktijkleeromgeving, waarbij de opleiding de werkplek door middel van een werkplekscan controleert op geschiktheid voor het onderwijs. In de digitale leeromgeving is alle informatie over de modules, de storyboards en de toetsing te vinden. Ook leveren studenten hun opdrachten hier digitaal in. De digitale leeromgeving biedt tevens mogelijkheden voor webinars, begeleiding van de student door de docent en interactie tussen studenten. Dit laatste gebeurt via een community en een forum. Uit gesprekken met studenten blijkt dat ze tevreden zijn over het gebruik van de digitale leeromgeving. Docenten roosteren tijd vrij voor het begeleiden van de studenten in de online leeromgeving.

Uit de documenten en de gesprekken met de verschillende betrokkenen, blijkt dat het onderwijs sterk is verankerd in de praktijk. Een voorbeeld hiervan zijn de partners in de regio die met casussen en/of opdrachten een bijdrage leveren aan de uitvoering van onderwijsprojecten. Ook het aanbod van de (meeloop)stages is een belangrijk facet. Een dilemma van het experiment leeruitkomsten, waaraan de CHE deelneemt, zijn de (scherpe) eisen aan de praktijkleeromgeving. Om de praktijkplekken (verder) te versterken, maakt de opleiding gebruik van een ontwikkelde handleiding 'Versterking van een zwakke praktijkleeromgeving'.

Begeleiding

Vanaf het begin van de opleiding krijgen studenten een trajectbegeleider die de student in het principe zijn gehele studie begeleid. Naast de trajectbegeleider en een praktijkbegeleider vanuit de werkplek of stage, kunnen studenten ook terecht bij de diverse voorzieningen van de hogeschool.

Elke groep van acht tot twaalf studenten heeft tijdens de opleiding een vaste trajectbegeleider. Bij de start van de opleiding legt die het onderwijsconcept uit met de centrale kenmerken flexibel, maatwerk en nauwe samenwerking met de praktijk. De student krijgt uitleg wat de student mag verwachten van de begeleiding daarin vanuit de CHE. Uitgangspunt in de begeleiding is dat de trajectbegeleider de student de regie geeft over de eigen opleiding en zelf de rol van coach vervult. Dat gebeurt op verschillende manieren. Zo ondersteunt de trajectbegeleider studenten bij het inschatten van mogelijke eerder verworven competenties en welke (beroeps)producten bruikbaar zijn om dat aan te tonen. Daarnaast helpt de trajectbegeleider studenten bij de keuze van geschikte beroepsproducten om leeruitkomsten aan te tonen. De student krijgt handreikingen om de leerweg zo in te vullen dat die goed aansluit op de eigen situatie. In voorkomende gevallen signaleert de trajectbegeleider studenten die vertraging oplopen en handelt naar aanleiding hiervan. Studenten ontvangen van deze begeleider feedback op de algemene professionele ontwikkeling.

De trajectbegeleider ziet de student niet alleen in de opleiding tijdens de onderwijsdagen maar ook in de praktijkleeromgeving. Ten minste éénmaal per module vindt een locatiebezoek bij de praktijkleeromgeving van elke student plaats. De trajectbegeleider onderhoudt contact met de praktijkbegeleider van de student. Een goede aansluiting tussen de praktijkleeromgeving en de opleiding is met de rol en taakstelling van de trajectbegeleider geborgd. Het totale pakket van werkzaamheden van de trajectbegeleider voorziet in een compleet beeld van de individuele student en maakt de begeleiding altijd op maat en persoonlijk. Studenten uit reeds lopende opleidingen zijn te spreken over de begeleiding tijdens de studie en in de praktijk.

Een belangrijke rol in de ontwikkeling van de student is ook weggelegd voor de praktijkbegeleider op de werkplek en/of stageplek. De praktijkbegeleider dient een diploma op hbo-bachelorniveau te bezitten. In een tripartite onderwijsovereenkomst tussen de student, de praktijkervaringsplek en de CHE worden de afspraken over de leeromgeving vastgelegd. Daarnaast worden per module afspraken gemaakt tussen de trajectbegeleider, praktijkbegeleider en de student over het type beroepsproduct en de begeleiding die daarvoor vanuit de praktijkbegeleider nodig is. Naast de begeleiding van de docenten, de trajectbegeleider en de praktijkbegeleider kunnen studenten gebruik maken van CHE-brede voorzieningen (onder andere studentpsycholoog, decaan en studentenpastor).

Personeel

Er zijn 21 docenten aan de opleiding verbonden (Ad en Bachelor), waarvan 13 op masterniveau en waarvan er 5 zijn gepromoveerd. Nagenoeg alle docenten hebben relevante praktijkervaring, bijvoorbeeld als predikant, voorganger, pastor of jeugdwerker. In het docententeam zitten zowel docenten met pedagogische kennis en docenten met specifieke inhoudelijke kennis. Een aantal docenten is verbonden met de kenniskring van het lectoraat 'Geloven in Context' van het domein Theologie, Welzijn & Zorg. De opleiding volgt het personeelsbeleid van de CHE. Er is aandacht voor professionalisering en de verschillende rollen die docenten vervullen in het onderwijs: begeleiden, ontwerpen en toetsen. Van docenten binnen de CHE wordt verwacht dat ze de kennis van hun eigen vakgebied bijhouden.

De opleiding Ad-PW is/wordt ontwikkeld door een ontwikkelteam met docenten vanuit de bacheloropleiding. Omdat er tegelijkertijd meerdere Ad-opleidingen worden ontwikkeld, is een overkoepelend team geformeerd (met ondersteuning van de dienst Onderwijs & Kwaliteit) om het nieuwe didactische deeltijdconcept te ontwikkelen. Met deze opzet heeft de CHE geborgd dat de Ad-opleidingen volgens dezelfde didactische principes zijn opgezet en ontwikkeld. Het ontwikkelteam van de Ad-PW heeft de kaders van de curriculumcommissie vertaald naar een programma. Op basis van gesprekken met de curriculumcommissie blijkt dat de ontwikkelaars veel gebruik maken van elkaars expertise: bijvoorbeeld in het ontwikkelen van een module, het integreren van modules met de ELO en het ontwikkelen van concepten als 'flipping the classroom'.

Overwegingen

Het panel complimenteert de opleiding met het gegeven dat het werkveld een belangrijke partner is (geweest) bij de ontwikkeling en opzet van het curriculum: bij het ontwerp van de inhoud zijn de behoeften van het werkveld leidend geweest. Het panel waardeert de intensieve samenwerking met het werkveld. Ook constateert het panel dat de Ad-PW een belangrijke functie heeft met het oog op de continuïteit van de instroom in de bacheloropleiding GPW. Om de instroom van de Ad-opleiding (in de toekomst) te blijven garanderen, adviseert het panel om te blijven onderzoeken hoe de potentie van andere (niet-kerkelijke) sectoren/organisaties kan worden ingezet.

Het panel oordeelt dat de opleiding inhoudelijk gedegen is opgezet. Ook is het van oordeel dat de aansluiting tussen de Ad-PW en de hbo-bachelor GPW goed past in de Leven Lang Leren-visie die de overheid voorstaat. Het panel is positief over het curriculum en waardeert de aanwezigheid (en de samenhang) van de theologische- en een agogische lijn. Beide posities zijn volgens het panel erg belangrijk als AD-pastoraal werker: de één kan niet zonder de ander. Ook de samenhang tussen de vier modules komt volgens het panel goed uit de verf. Het panel heeft inzage gehad in de elektronische leeromgeving: deze is adequaat ingericht.

De studentgerichtheid en praktijkgerichtheid van de opleiding zijn volgens het panel evident. De opzet van de opleiding is daadwerkelijk student-gecentreerd: de opleiding heeft veel aandacht voor studiebegeleiding en de belangrijke rol van de trajectbegeleider is concreet ingevuld. De trajectbegeleider die het panel heeft ontmoet tijdens het locatiebezoek heeft indruk gemaakt. Trajectbegeleiders spannen zich in om de student de eigen regie over de opleiding te laten nemen.

Het panel oordeelt dat de opleiding een ambitieus niveau voor de kennis en inhoud hanteert voor haar doelgroep. Het hoge niveau geldt vooral voor de verschillende kennisbases in de theologische lijn en het taalniveau van de (deels Engelstalige) literatuur. Uit de gesprekken van het panel met de opleiding en het werkveld, blijkt dat het werkveld de opleiding expliciet heeft gevraagd een stevige kennisbasis voor de theologische lijn te ontwikkelen. De studenten die instromen zijn, volgens het werkveld, juist geïnteresseerd in een stevige theologische verdieping. Door specifiek binnen de Ad-PW aanvullende praktijkgerichte boeken en andere toegankelijke leermiddelen beschikbaar te stellen, ondersteunt de opleiding de studenten om de materie tot zich te nemen. Het panel begrijpt de behoefte aan een stevige kennisbasis, maar vraagt zich wel af in hoeverre het gewenste kennisniveau haalbaar is voor instromende studenten met een niet-verwante vooropleiding en/of werkervaring.

Het panel ziet in deze doelgroep een belangrijk potentieel voor de opleiding en adviseert de opleiding om dit potentieel verder te ontwikkelen. De aanwezigheid van toepassingsgerichte en praktische boeken wordt als positief ervaren door het panel.

Het panel waardeert de inspanningen van de opleiding om studenten met een niet-verwante vooropleiding en/of werkervaring extra begeleiding te bieden. Wel adviseert het panel om de toegankelijkheid van de opleiding te waarborgen voor studenten met een niet-verwante opleiding. Ook adviseert het panel de opleiding om kritisch te monitoren of de groep studenten zonder theologische (werk)ervaring en/of achtergrond in staat is om het gewenste kennisniveau te behalen en de opleiding daarmee met succes af kan ronden.

De opleiding is volgens het panel nog zoekende voor de invulling van de internationalisering. De opleiding maakt gebruik van Engelstalige boeken, die voor studenten op Ad-niveau relatief ambitieus zijn. Het panel stelt daarnaast dat de opleiding meer aandacht kan besteden aan verschillende culturen (normen, opvattingen, etc.), maar ook aan kennis op het gebied van diverse (andere) wereldreligies en levensbeschouwingen. Immers, zo stelt het panel, afgestudeerden komen in hun werk als pastoraal werker zeer waarschijnlijk ook in aanraking met mensen met een niet-westerse achtergrond en mensen met diverse religies en levensbeschouwingen.

Tot slot heeft het panel met veel genoegen kennisgemaakt met het docententeam. Het panel is onder de indruk van het enthousiasme, de deskundigheid, de open communicatie en vernieuwingsgezindheid van dit team. In het docententeam vindt veel professionalisering plaats, waaronder intervisie tussen modulehouders. De professionalisering is onder andere gericht op de rol van de docent in een Ad-opleiding en in het nieuwe deeltijdconcept van de opleiding. Het panel stelt vast dat de opleiding functioneert als lerende organisatie, waarbij een positieve kwaliteitscultuur heerst ('practice what you preach'). Het panel is van mening dat de ontwikkeling en verzorging van de opleiding in goede handen is bij deze docenten.

Conclusie: voldoet

4.3 Standaard 3: Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Bevindingen

De Ad-PW neemt deel aan het experiment leeruitkomsten. Dat houdt onder andere in dat er leerwegaafhankelijk getoetst wordt. Dit betekent dat er wordt gekeken of een student de leeruitkomsten heeft behaald, onafhankelijk van de manier waarop de student daartoe komt. Studenten kunnen leeruitkomsten aantonen door beroepsproducten die in de beroepspraktijk gerealiseerd worden. Per beroepssituatie wordt gekeken naar welk beroepsproduct passend is. Binnen de CHE wordt het beroepsproduct altijd aangevuld met een theoretische verantwoording en reflectie op het beroepsproduct.

De opleiding hanteert een toetsvisie, waarbij grote eenheden van kennis en vaardigheden worden getoetst. Door een relatief weinig aantal toetsen aan te bieden, wordt de concurrentie tussen de toetsen verkleind en een hoger studiesucces gestimuleerd.

De beroepsproducten worden beoordeeld vanuit het timmermansoog van de beoordelaar. De beoordelaar heeft indicatoren voor de beoordeling, maar er wordt geen gebruikgemaakt

van afvinklijstjes. Wel heeft de opleiding per leeruitkomst toetsmatrijzen ontwikkeld, die de beoordelaars ondersteunen bij de oordeelsvorming (onvoldoende, voldoende of goed). Praktijkbegeleiders zijn bij de beoordeling van de beroepsproducten geen formele beoordelaars, maar het advies van de praktijkbegeleider wordt wel zwaar meegewogen in het oordeel. De examinatoren worden door de examencommissie benoemd en bezitten een BKE of een SKE. De opleiding besteedt aandacht aan kalibratie en intervisie tussen de beoordelaars.

In de eerste module hebben studenten de mogelijkheid om een assessment te doorlopen, op grond waarvan waarderingen kunnen worden verleend. Waarderingen worden verleend op basis van diploma's en op grond van eerder verworven competenties. De waarderingen worden verleend per leeruitkomst (10 EC) of per kennistoets (2,5 EC). Studenten kunnen zo modules eventueel beperkter volgen. Een assessment wordt afgenomen door twee onafhankelijke, gecertificeerde assessoren. De examencommissie keurt vervolgens het assessment al dan niet goed. Uit het gesprek met de examencommissie blijkt dat in het begin veel rapporten van andere bacheloropleidingen werden teruggestuurd naar de assessoren, maar dat de kwaliteit van de rapportages inmiddels verbeterd is. Daarnaast zegt de examencommissie in het begin terughoudend te willen zijn in het verstrekken van vrijstellingen.

De examencommissie is verantwoordelijk voor de borging van de kwaliteit van de toetsing, het eindniveau van de opleiding en het vaststellen of studenten voldoen aan het eindniveau van de opleiding. Dit brengt onder andere met zich mee: verantwoordelijkheid voor kwaliteitsborging van toetsen; zorgen voor voldoende toetsdeskundigheid; het aanwijzen van examinatoren; het uitoefenen van toezicht op het afnemen van toetsen; het vaststellen van de uitslag van toetsen, tentamens en examens en het verlenen van vrijstellingen. De examencommissie neemt steekproeven af van beroepsproducten en/of toetsen die het eindniveau van de Ad-PW aftoetsen, om hiermee (nog beter) het Ad-eindniveau in de vingers te krijgen.

Om de kwaliteit ervan te borgen, heeft de examencommissie rechtstreekse bemoeienis met de toetsing. De examencommissie checkt het toetsdossier (de toets, toetsmatrijs en rubric), bespreekt het toetsproces met de docent en geeft vervolgens feedback. De examencommissie heeft daarbij het voornemen om alle toetsen te checken in vier jaar tijd.

De examencommissie is bovendien verantwoordelijk voor de borging van het niveau en de kwaliteit van het assessment. De examencommissie is ook verantwoordelijk voor vrijstellingen, die kunnen worden verkregen door middel van het overleggen van relevante diploma's en andere bewijsstukken. Op basis daarvan keurt de examencommissie de individuele leerroute van de student goed.

Het eindniveau van de studenten wordt getoetst in module twee, drie en vier: aan de hand van beroepsproducten. Alle leeruitkomsten in deze modules worden door twee onafhankelijke beoordelaars beoordeeld. Er is geen specifiek eindwerk, maar er is wel een eindgesprek. In het principe zijn er geen studiepunten aan het eindgesprek gekoppeld, tenzij het gecombineerd wordt met het beoordelingsgesprek van de laatste module. Het eindgesprek dient als terug- en vooruitblik in het kader van een leven lang leren.

Overwegingen

Het panel heeft het toetsprogramma en de toetsmatrijzen uit jaar 1 bekeken. Daaruit leidt zij af dat er voldoende variatie in toetsvormen is en dat de toetsvormen met het oog op de validiteit goed aansluiten bij de leeruitkomsten.

Uit het gesprek met de examencommissie blijkt dat de toetsmatrijzen leidend zijn voor de docenten en in het kader van transparantie inzichtelijk zijn voor de studenten. Het panel constateert dat de beoordelingsformulieren vanuit één centraal format zijn opgezet. Ze zijn direct afgeleid van de toetsmatrijzen, waardoor de lijn naar leeruitkomsten en indicatoren inzichtelijk is voor beoordelaars, praktijkbegeleiders en studenten. De studenten uit reeds lopende opleidingen bevestigen dit beeld: ze zijn over het algemeen tevreden over de duidelijkheid en inzichtelijkheid van de toetsen, de toetsmatrijzen en eventuele rubrics.

Het panel waardeert de wijze waarop docenten het vier-ogen principe hanteren bij het ontwikkelen en beoordelen van toetsen. Ook zijn alle examinatoren minstens BKE-geschoold. Het panel heeft zich ook georiënteerd op de positie van de examencommissie. Het panel is van mening dat deze commissie, die zowel de bacheloropleiding GPW en de Ad-PW onder haar hoede heeft, haar wettelijke taken op een juiste manier uitvoert. Tot slot waardeert het panel het beleid van de opleiding dat een lid van het werkveld onderdeel is van de gezamenlijke examencommissie Ad en Bachelor. Het panel is van mening dat de examencommissie haar rol in het borgen van het Ad-eindniveau serieus neemt.

Conclusie: Voldoet

4.4 Algemene conclusie over de kwaliteit van de opleiding

Samenvattend komt het panel tot het oordeel 'positief' voor de Ad Pastoraal Werk. Het panel stelt dat de opleiding van een **voldoende** niveau is. Met de Ad-PW beschikt de CHE over een goed doordachte opleiding, met name gericht op studenten met enkele jaren werkervaring. Het werkveld is positief over de opleiding en onderstreept dat er veel behoefte is aan afgestudeerde pastoraal werkers op Ad-niveau. De beoogde eindkwalificaties zijn voldoende geconcretiseerd en zijn afgestemd met het werkveld. Positieve aspecten zijn volgens het panel het programma (dat tevens een duidelijke samenhang kent), het nieuwe deeltijdconcept en de wijze van toetsing. De onderwijsleeromgeving biedt studenten voldoende houvast om de opleiding met succes af te ronden. De kwaliteit van de toetsing is tevens voldoende geborgd; de examencommissie heeft een duidelijke rol. Tot slot blijkt uit de gesprekken dat er een kwaliteitscultuur heerst binnen de opleiding en dat de opleiding functioneert als 'lerende organisatie'.

4.5 Aanbevelingen

Het panel adviseert de opleiding Ad-PW aandacht te geven aan de volgende punten:

1. De opleiding is ontwikkeld in samenwerking met een aantal kerkelijke organisaties uit het werkveld, waarbij intentieverklaringen zijn getekend om studenten te leveren aan de opleiding. Om de instroom van studenten ook op langere termijn te blijven garanderen, adviseert het panel om te blijven onderzoeken hoe de potentie van andere (ook niet-kerkelijke) sectoren/organisaties kan worden ontsloten.
2. Het niveau van de (Engelstalige) literatuur in de opleiding en het niveau van de kennisbasis in de theologische lijn is volgens het panel ambitieus voor een Ad-opleiding. Het panel begrijpt de behoefte aan een stevige kennisbasis, maar vraagt zich wel af in hoeverre het gewenste kennisniveau haalbaar is voor instromende studenten met een niet-verwante vooropleiding en/of werkervaring.

Het panel adviseert de opleiding om te monitoren of studenten zonder theologische (werk)ervaring en/of achtergrond in staat zijn om het gewenste kennisniveau te behalen en de opleiding daarmee met succes af te ronden.

3. Het panel waardeert de inspanningen van de opleiding om studenten met een niet-verwante vooropleiding en/of werkervaring extra begeleiding te bieden. Wel adviseert het panel om de toegankelijkheid van de opleiding (het ambitieuze kennisniveau) te waarborgen voor studenten met een niet-verwante opleiding en/of werkervaring.

5 Overzicht oordelen

Standaard	Oordeel
<u>Beoogde leerresultaten</u> <i>Standaard 1: De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.</i>	Voldoet
<u>Onderwijsleeromgeving</u> <i>Standaard 2: Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.</i>	Voldoet
<u>Toetsing</u> <i>Standaard 3: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.</i>	Voldoet
Algemene conclusie	Positief

Bijlage 1: Samenstelling panel

Eric Halsberghe MA (voorzitter) is master Economische Wetenschappen. Hij startte als wetenschappelijk onderzoeker aan de Universiteit Gent. Nadien was hij docent in het economisch en technisch hoger onderwijs. Als medewerker in het VVKHO (Vlaams Verbond van Katholieke Hogescholen) begeleidde hij hogescholen op het vlak van fusie, professionalisering, curriculumontwikkeling, kwaliteitszorg en onderwijsinnovatie. Bij de fusie van de hogescholen in Vlaanderen werd hij algemeen directeur van KATHO (Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen). Hij was ook bestuurder in VLHORA (Vlaamse Hogescholenraad) en VLUHR (Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad). In de Associatie KULeuven was hij bestuurder-secretaris en voorzitter van de Associatieraad Onderwijs. Voor de NVAO was hij commissielid en voorzitter van instellingsaudits en toetsen nieuwe opleidingen.

C.M. (Marco) de Vos (Phd/MA) is interim voorganger binnen de Unie van Baptistengemeenten en doceert Bijbelse Theologie Oude Testament aan het Baptisten Seminarium. Zijn bijbelwetenschappelijk onderzoek richt zich op narratieve analyse van teksten in het Oude-Testament met nadruk op karaktervorming. Hij is eerder gepromoveerd in de astronomie en is vandaaruit o.a. als lector verbonden aan de Hanzehogeschool Groningen.

dr. E.C.T de Jongh is verbonden aan de theologische faculteit van de Vrije Universiteit als docent Spiritualiteit en leiderschap en coördinator van de masterspecialisatie Spiritual Care. Tevens doceert hij in de minor Zingeving voor Professionals van Hogeschool Windesheim. Hij is gepromoveerd op een proefschrift over spiritualiteit in organisaties (*Responding to the situation. A study of spirituality in organizations*. Leidschendam: Quist, 2011). Hij is lid geweest van de kenniskring van het lectoraat Theologie en levensbeschouwing van Hogeschool Windesheim. Hij is eerder werkzaam geweest als coördinator van het R.K. Dekenaat Amsterdam en in het levensbeschouwelijk primair onderwijs als directeur van Stichting Arkade.

Kees-Jan Mol (student-lid) studeert technische bedrijfskunde, deeltijd, aan de HZ University of Applied Sciences en is werkzaam in de vastgoedsector als zelfstandig Register-Makelaar, parttime docent bij KPE-opleidingen (vastgoedsector) en als validatie-medewerker bij Taxateursunie.

Alle panelleden hebben een onafhankelijkheids- en onpartijdigheidsverklaring ingevuld en ondertekend.

Het panel werd bijgestaan door Maya de Waal, beleidsmedewerker NVAO, procescoördinator, en Jacob Hiemstra, secretaris.

Bijlage 2: Programma locatiebezoek

Het panel heeft een bezoek gebracht aan de locatie van Christelijke Hogeschool Ede op 22 maart 2018.

Locatie: Christelijke Hogeschool Ede, Oude Kerkweg 100, Ede

Programma: zie onderstaand overzicht

Programma locatiebezoek Pastoraal Werk (Ad-PW)	
Tijd	Onderdeel
Woensdag 21 maart 2018	
15.00 – 17.00	Vooroverleg panel en bestuderen documenten
17.30 - 18.30	Instellingsbestuur en directie, presentatie DTO-concept en de nieuwe Ad-opleidingen (<i>gezamenlijk met Ad-ON, Ad-ICT en Ad-OidZ</i>) <ul style="list-style-type: none"> - Harmen van Wijnen (voorzitter CvB) - Janine van Drieënhuizen (directeur DTO) - Herman Oevermans (directeur Werkveld, Onderwijs, Onderzoek) - Harry Bent (directeur Theologie, Welzijn, Zorg) Locatie: Hotel Van der Valk Veenendaal
Donderdag 22 maart 2018	
Tijd	Onderdeel
08.30 - 09.00	Bestuderen documenten
09.00 - 09.45	Gesprek met het werkveld <ul style="list-style-type: none"> - Henk Hogendoorn – beleidsmedewerker PKN - Fred Kappinga – pastoraal werker in Rotterdam - Anita Kamperman – officier Leger des Heils
10.00 - 10.45	Directie DTO + coördinator Ad-PW <ul style="list-style-type: none"> - Janine van Drieënhuizen (directeur DTO) - Adriaan Oosterloo (manager onderwijs DTO) - Ad Heystek (ter vervanging van Arnolt Sijf wegens ziekte)
11.00 - 12.00	Examencommissie + curriculumcommissie <ul style="list-style-type: none"> - Ad Heystek (Ad-PW) - Kees Schimmel (voorzitter Examencommissie) - Wim van Ieperen (lid Examencommissie)
12.00 - 13.00	Lunch en bestuderen documenten
13.00 - 13.45	Presentatie Module 1 en ELO door docenten (<i>gezamenlijk met Ad-ON, Ad-ICT en Ad- OidZ</i>) <ul style="list-style-type: none"> - Bert Roor (presentatie module 1) - Harmen Jan Terwel (presentatie module 1) - Arie Hordijk (leertaken in de ELO)
13.45 – 14.30	Docenten Ad-PW <ul style="list-style-type: none"> - Henrike de Gier - Harmen Jan Terwel - Ad Heystek
14.30 - 14.45	Pauze

14.45 - 15.30	Studenten DTO (<i>gezamenlijk met Ad- OidZ</i>) - Jeannet van Gelder (bachelor Social Work) - Wymkje Nijenhuis (bachelor Verpleegkunde) - Christien Vreugdenhil (bachelor Educatie) - Margreet Schout-Haase (Ad Sociaal Werk in de Zorg) - Jan van Keulen (bachelor Godsdienst Pastoraal Werk)
15.30 – 15.45	Afstemming voorzitters panels
15.45 - 17.00	Overleg panel
17.00	Terugkoppeling

Bijlage 3: Overzicht van bestudeerde documenten

Informatiedossier opleiding/instelling

- TNO Dossier Associate Degree Pastoraal Werk, Christelijke Hogeschool Ede

Bijlagen:

- Bijlage 1. Beroeps- en opleidingsprofiel
- Bijlage 2. Eindkwalificaties en NLQF-niveau
- Bijlage 3. Modulekaarten
- Bijlage 4. Overzicht betrokken werkveld
- Bijlage 5. Storyboards
- Bijlage 6. Onderwijs- en examenregeling
- Bijlage 7. Overzicht betrokken docenten
- Bijlage 8. Toetsmatrijzen

Documenten ter inzage tijdens het locatiebezoek

- Instellingsplan 2016-2020. De CHE voor de wereld van morgen. CHE (2016).
- Intentieverklaringen Leger des Heils, Inspiratienetwerk TijdvoorActie, Dienstenorganisatie Protestantse Kerk.
- Besluit aanvraag deelname experiment leeruitkomsten. OCW (2016).
- Bakens van hoop – Onderzoeksprogramma CHE (2015).
- Eindadvies Christelijke Hogeschool Ede. Reviewcommissie Hoger Onderwijs (2016).
- Keuzegids HBO, 2017.
- Towards a net dynamic concept of health. Its operationalisation and use in public health and healthcare, and in evaluating health effects of food. Proefschrift. M. Huber (2014).
- ZonMW Signalement over Zingeving in de zorg (2016).
- Professional met diepgang III. Brancheoverleg Godsdienst Pastoraal Werk (2017).
- Positie van de HBO-theoloog – kerkelijk werker. Beleidscommissie Predikante Protestantse Kerk (2011).
- Informele raadpleging werkveld Ad Pastoraal werk.
- Praktijkscan Associate Degree.
- Format tripartite overeenkomst.
- Zelfscan Associate Degree.
- Kaderdocument professionalisering deeltijd (2017), Professionele standaard deeltijd (2017) en diverse modulekaarten (2017).
- Handboek voor trajectbegeleiders.
- Uitleg opbouw assessmentportfolio.
- Reglement examencommissie CHE (2011).

Bijlage 4: Lijst met afkortingen

Ad	Associate Degree
ba	bachelor
CHE	Christelijke Hogeschool Ede
EC	European Credits (studiepunten)
GPW	Godsdienst Pastoraal Werk
hbo	hoger beroepsonderwijs
ma	master
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
PW	Pastoraal Werk
wo	wetenschappelijk onderwijs

Het adviesrapport is tot stand gekomen in opdracht van de NVAO met het oog op beperkte toetsing van de nieuwe associate degree-opleiding Pastoraal Werk van de Christelijke Hogeschool Ede.

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)
Parkstraat 28
Postbus 85498 | 2508 CD DEN HAAG
T 31 70 312 23 00
E info@nvao.net
W www.nvao.net

Aanvraagnummer 006326